

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Вовченко М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	139
<i>Вороніна В.А.</i> ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	141
<i>Гончарова А.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ.....	143
<i>Грищенко К.І.</i> КРАДІЖКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	145
<i>Гуцько О.Є.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	148
<i>Завадська Ю.М.</i> ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ККУ.....	151
<i>Замаскіна А.М.</i> КОРУПЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ І НЕДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ.....	153
<i>Зуєва В.С.</i> ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ.....	156
<i>Караманиць Д. В.</i> СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	159
<i>Качуренко В.В.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ: ГЕНЕЗИС ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	161
<i>Клець І.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
<i>Ковальська А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	166
<i>Колеснікова А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО ТА НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	170
<i>Кондратюк В.М.</i> ШАХРАЙСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВСЬКИХ КАРТОК.....	173
<i>Константинова І.В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	175

Константинова І. В.,
студентка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської
юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»

науковий керівник: кандидат
юридичних наук, доцент, доцент
кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська
юридична академія» **Кедик В.П.**

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Україна нині перебуває на переломному етапі, спричиненому низкою дестабілізуючих факторів - незадовільною політичною та економічною ситуацією.

Війна в Україні зумовила необхідність вирішення складних питань посилення захисту державних та суспільних інтересів від посягань злочинних суб'єктів, у тому числі кримінально-правовими засобами.

У цих складних умовах 3 березня 2022 року було прийнято Закон № 2108-IX, який запровадив у національне кримінальне законодавство нові кримінальні правопорушення, об'єднані під назвою "спільна діяльність".

На нашу думку, підстави для криміналізації співпраці з державою-агресором існували ще у 2014 році, коли виникла суспільна потреба (соціальне замовлення) на посилення захисту національної безпеки України.

Складна структура статті 111-1 КК України, велика кількість передбачених нею кримінальних правопорушень, наявність встановленої відповідальності за державну зраду та за пособництво державі-агресору, що вимагає розмежування цих злочинів, потребують роз'яснення сутності цих злочинів з метою уникнення неоднакового покарання та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення проти суверенітету, територіальної цілісності, національної безпеки та оборони держави.

Метою доповіді є запрошення наукової спільноти до обговорення доцільності криміналізації колабораціоністської діяльності, з'ясування її змісту та відмежування від інших злочинів на сучасному етапі боротьби з основами національної безпеки України.

Правова визначеність є елементом верховенства права і має важливе значення для довіри до судової влади, тому законодавство має бути чітким і не допускати довільного тлумачення.

Стаття 111-1 Кримінального кодексу України об'єднує факти кримінальних правопорушень, які передбачають різні способи співпраці з державою-агресором.

Хочу привернути увагу до низки проблем, що виникають при аналізі різних проявів колабораційної діяльності.

Передусім, йдеться про визначення тимчасово окупованої території. Для дії цієї статті це питання є принциповим, оскільки від його вирішення залежить наявність або відсутність складу кримінального правопорушення зокрема такого прояву співпраці з державою-агресором добровільно обіймає посаду, не пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій у незаконній установі, тимчасово створеній на окупованій території, в тому числі в адміністрації окупаційної влади держави-агресора (ч. 2 ст. 111-1 Кримінального кодексу України).

При цьому дуже важливо визначити момент, з якого відповідна територія вважається окупованою.

Зрозуміло, що законодавець намагався охопити територію, окуповану в 2014 році. Це підтверджується положеннями Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" [1].

Таким чином, датою тимчасової окупації Російською Федерацією окремих територій України відповідно до абзацу другого пункту 2 частини ст. 111-1 ККУ цього Закону є 19 лютого 2014 року.

Перелік об'єктів нафтогазовидобування на континентальному шельфі України встановлюється Кабінетом Міністрів України. Автономна Республіка Крим та місто Севастополь тимчасово окуповані Російською Федерацією з 20 лютого 2014 року. Окремі райони України, що входять до складу Донецької та Луганської областей, окуповані Російською Федерацією (в тому числі окупаційним урядом Російської Федерації) з 7 квітня 2014 року. Межі Донецької та Луганської областей, а також перелік районів, міст і населених пунктів на тимчасово окупованих територіях та їх частин встановлюються станом на цю дату Президентом України на підставі пропозиції Міністерства оборони України, підготовленої Генеральним штабом Збройних сил України [1]. Таким чином, для забезпечення правильного застосування положень статті 111-1 Кримінального кодексу України посадова особа правоохоронного органу повинна щоразу підтверджувати набуття статусу тимчасово окупованої території із зазначенням меж території та тривалості окупації. Наступним питанням є розмежування складу злочину, передбаченого п. 5 ч. 2 ст. 111-1 КК України, та складу злочину, передбаченого ч. 7 цієї ж статті. У частині 5 йдеться про добровільне зайняття громадянином України посади при виконанні організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських завдань у незаконних формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, а у частині 7 статті 5 - про відповідальність за добровільне зайняття посад у незаконних формуваннях, створених на тимчасово окупованій території.

Думається, що норма, передбачена ч. 7 ст. 111-1 КК України є спеціальною щодо передбаченої ч.ч. 2, 5 ст. 111-1 КК України, таким чином, якщо йдеться про зайняття керівної посади наприклад в прокуратурі, то вчинене, за наявності інших обов'язкових ознак цього складу слід кваліфікувати за ч. 7 ст. 111-1 КК України .

Разом з тим, як бути у випадку, коли особа обіймає посаду не пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій в суді чи прокуратурі? Думається, що все ж за задумом законодавця такі дії повинні кваліфікуватися за ч. 2 ст. 111-1 КК України .

Разом з тим, відповідне вирішення цього розмежування потребує додаткових роз'яснень. Ще однією проблемою є розмежування колабораційної діяльності із державною зрадою (ст. 111 КК України) і пособництвом державі-агресору (ст. 111-2 КК України). Визначення державної зради є більш загальним щодо колабораційної діяльності і через це, колабораційна діяльність виглядає як окремо виділені законодавцем випадки державної зради.

Такі ж саме питання щодо розмежування виникають і щодо пособництва державі-агресору, яке подібне і до колабораційної діяльності і має спільні ознаки і з державною зрадою. В якості ознак для відмежування державної зради від колабораційної діяльності зазначається, що державна зрада завжди вчиняється громадянином України, а колабораційна діяльність – не завжди, держа- 288 вна зрада може вчинятися на користь будь-якої держави, а колабораційна діяльність – лише на користь держави-агресора [2]. Разом з тим, ці відмінності є окремими випадками, але в багатьох ситуаціях потрібні будуть відповідні роз'яснення щодо розмежування вказаних кримінальних правопорушень, або ж таке тлумачення скрадатиметься на підставі аналізу судової практики.

Це далеко не всі проблемні питання, які виникають при аналізі нових засобів кримінально-правової політики протидії військовій агресії.

Вважаємо, на даний час варто об'єднатися задля вирішення цих питань з метою недопущення того, щоб винні у злочинах проти основ національної безпеки України, проти військових, які захищають Україну, залишилися без відповіді.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
2. Кравчук О., Бондаренко М. Стаття «Колабораційна діяльність: аналіз нової статті 111-1 Кримінального кодексу України» // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://hrvector.org/podiyi/22-03-20-mbo>